

Hyvät käytänteet tulkkauksen opetuksessa

Johanna Mäkinen

Turun yliopisto, Konferenssitulkki-erikoistumiskoulutus

Abstract

Since the late 1980s, the cognitive process-oriented approach to interpreting has focused attention on such aspects of interpreter education as component skills, strategies, processing capacity management and the development of expertise. In addition to this approach, incentives to develop new teaching methods have also arisen from a student-oriented theory of education, as well as from the need to optimize the use of human and financial resources. In the workshop titled Good Practices in Interpreter Training, the participants exchanged experiences and ideas on didactics and pedagogy in interpreter education. The discussion served the purpose of distributing ideas, but it also reflected the possible impact interpreting-related research may have had on the teaching practice. Two small groups each dealt with a different theme, and reported the results of their discussion to all participants. As regards the use of authentic elements and interpreting situations simulating real-life tasks, there was a consensus that authenticity boosts the trainees' motivation and is useful in all phases of interpreter training, but many real-life methods are best suited for the more advanced stages of learning. Concrete examples of methods for increasing authenticity in exercises included changing the learning environment, providing the student interpreters with a real audience and various holistic exercises simulating real-life situations. The second group discussed methods for activating the interpreter students. They suggested various ways of getting all students involved in an exercise, and described integrated learning processes, in which several subjects are taught simultaneously. The time available for the workshop was limited. More systematic study of interpreting didactics is called for, but the discussion suggested that the results of interpreting research have had an impact on interpreter didactics.

1 Taustaa

Tulkkausopetusta koskevassa tutkimuksessa ovat 1980-luvun lopulta lähtien korostuneet kognitiivisten prosessien näkökulma, tulkkausosaamisen hahmottaminen useista osataidoista koostuvana taitona, tulkkausstrategioiden merkitys, kuormituksen hallinta sekä asiantuntijuuden vaiheittainen kehittyminen (Pöchhacker 2004: 178). Tulkkauksen pedagogiikan ja didaktiikan kehitystyölle ovat viime aikoina antaneet kimmokkeita myös uudet oppimisteoriat, joissa korostuu oppijan keskeinen rooli tiedon ja taidon omaksujana ja muokkaajana. Suomessa muutospainetta tulkkauksen opetukseen ovat aiheuttaneet myös taloudellisten resurssien niukkeneminen ja kustannustehokkuuden vaatimukset. Tulkkausopetuksen perinteiset metodit sitovat tunnetusti paljon henkilöresursseja. Koska tulkkaus nykyisen prosessisuuntautuneen näkemyksen mukaan edellyttää monesta osataidosta koostuvaa, vaativaa kognitiivista osaamista, jonka kartuttamiseksi tarvitaan runsaasti sekä osataitojen erillistä että kokonaissuorituksen holistista harjoittamista (Gile 1997; de Groot 2000), resurssien käyttöä onkin mietittävä tarkoin, jotta oppimistavoitteisiin voidaan päästä.

Opetusmetodien ja -käytänteiden kehityspaineita on erityisesti monikielisessä tulkki-koulutuksessa, kuten konferenssitulkki-erikoistumiskoulutuksessa, jossa useita kieliyhdistelmiä opiskelevan tulkkiopiskelijaryhmän on saavutettava korkealle asetetut oppimistavoitteet lyhyessä ajassa käytettävissä olevin resurssein. Tällöin on tärkeää pyrkiä optimoimaan kielestä riippumattoman ja kielikohtaisen opetuksen suhde. Toisin sanoen on ratkaistava, kuinka paljon opetuksesta voidaan toteuttaa koko opiskelijaryhmälle yhteisellä kielellä tai monikielisesti, ja paljonko on opetettava kielikohtaisissa pienryhmissä. Tiukentuvien kustannustehokkuusvaatimusten myötä myös yliopistojen perustutkintoon kuuluvissa tulkkiausopinnoissa on kehitetty ja omaksuttu uusia opetus-käytänteitä, kuten kielestä riippumatonta opetusta. Tästä esimerkkinä symposiumissa kuultiin Tutta Turpeisen sektioesityelmä ylikielisestä tulkkauksen opetuksesta Savonlinnassa (Turpeinen 2008).

Tulkkauksen didaktiikkaa käsittelevä tutkimus koostuu suurelta osin yksittäisten koulut-tajien deskriptiivisistä tai preskriptiivisistä opetusmetodikuvauksista, eikä systemaattista tietoa eri oppilaitoksissa sovellettavista opetuskäytänteistä ole paljonkaan saatavana (Pöchlhacker 2004: 183). Vuonna 1994 Turun kansainvälisessä tulkkaustudkimuskonfe-renssissa käytiin paneelikeskustelu tutkimuksen ja koulutuksen välisestä vuorovaikutuk-sesta. Keskustelun pohjalta laaditussa raportissa esitetään vahva epäily siitä, ettei tulk-kausta ja tulkkauksen opetusta koskevalla tutkimuksella ollut vielä ollut merkittävää vaikutusta tulkkauksen opetuskäytäntöihin. Artikkelissa esitetään myös selkeä näkemys, että juuri didaktiikka olisi se kanava, jota pitkin teoreettinen tieto voisi muuttaa vallitse-via käytäntöjä (Dodds ym. 1997: 193). Tulkkauksen hyvät käytänteet -työpajan tavoit-teena oli vaihtaa kokemuksia ja ideoita toimivista opetuskäytänteistä ja siten edistää niiden leviämistä ja kehittämistä edelleen. Samalla ajatuksenvaihto voi myös antaa viit-teitä siitä, ovatko tulkkaustudkimusten tulokset ja uudet näkökulmat nyt – lähes 15 vuot-ta myöhemmin – jo alkaneet heijastua opetuskäytäntöihin osallistujien edustamissa op-pilaitoksissa.

Työpajatyöskentely itsessään oli uusi käytäntö KäTu-symposiumissa: toimintatapana se tuntuu mielekkäältä, mutta aikataulussa työskentelyyn varattu aika osoittautui kovin niukaksi. Olen koonnut tähän artikkeliin esimerkinomaisesti työpajassa käytyä ajatuk-senvaihtoa, mutta aiheesta olisi mielenkiintoista jatkaa keskustelua muissakin yhteyk-sissä. Toivottavaa on, että tämä keskustelu antaa kimmokkeita tulkkauksididaktiikan sys-temaattisempaan kartoitukseen ja hyväksi koettujen käytänteiden soveltamiseen ja edel-leen kehittämiseen.

Työpajan vetäjänä olin ehdottanut käsiteltäviksi seuraavia neljää osa-aluetta:

- 1) kielestä riippumaton opetus
- 2) autenttisten elementtien / tulkkauksilanteiden hyväksikäyttö opetuksessa
- 3) arvioinnin menetelmät ja kriteerit
- 4) opiskelijoita aktivoiva (oppimista syventävä) opetus.

Samanaikaisuus hyvin suosituksi osoittautuneen Kääntämisen ja tulkkauksen koulutuk-sen tulevaisuus -työpajan kanssa verotti kuitenkin Hyvät käytänteet -työpajan osallistu-

jamäärän 11:een, joten pienryhmässä käsiteltäväksi valittiin vain kaksi eniten kiinnostusta herättänyttä osa-aluetta.

Ensimmäisen ryhmän aiheeksi tuli autenttisten elementtien ja tulkkaustilanteiden käyttö tulkkauksen opetuksessa. Toinen ryhmä keskusteli opiskelijoita aktivoivasta (oppimista syventävistä) metodeista opetuksessa. Kielestä riippumattoman opetuksen keinot sekä tulkkauksen arvioinnin menetelmät ja kriteerit jäivät siis tällä kertaa käsittelemättä. Ne ovat kuitenkin selvästi aiheita, joista olisi kiinnostavaa käydä keskustelua jossain toisessa yhteydessä. Sikäli kun pienryhmäkeskustelussa sivuttiin näitä aiheita, esitetyt ajatukset on kirjattu pienryhmän pääasiallisesti käsittelemän osa-alueen alle.

Paitsi että työpajassa käsiteltiin autenttisten toimeksiantojen käyttöä, itse työpajakin oli autenttinen tulkkausharjoitus kahdelle eri tulkkauksen opiskelijaryhmälle. Turun yliopiston 10:n konferenssitulkki-erikoistumiskoulutuksen 8 opiskelijaa istuivat simultaanitulkkauskojeissa ja tulkkasivat puheenvuoroja tarvittaessa suomeksi ja ruotsiksi. Salin etuosassa 18 DIAK:in viittomakielen tulkkiohjelmaa tulkkasi puheita suoraan tai puhutun tulkkauksen kautta viittomakielelle. Yksilöidempää palautekyselyä opiskelijoille ei tehty, mutta lyhyen jälkipalautteen perusteella työpaja tuntui olleen molemmille opiskelijaryhmille hyvä harjoitus.

2 Autenttisten elementtien ja tulkkaustilanteiden käyttö opetuksessa

Aluksi pienryhmässä keskusteltiin siitä, missä vaiheessa koulutusta autenttisten elementtien tai autenttisten tulkkaustilanteiden käyttö opetuksessa on hyödyllistä. Yhteisenä kokemuksena oli, että autenttisuus on opiskelujen vaiheesta riippumatta aina motivoivaa. Vaikka autenttiset tulkkaustilanteet soveltuvat parhaiten opintojen loppuvaiheeseen, opiskelijoiden olisi motivoinnin takia tärkeää saada kokeilla taitotasoonsa sopeutettuja autenttisiä tilanteita jo koulutuksen alkuvaiheissa.

Kouluttajien oma kokemus on autenttisten harjoitustilanteiden suunnittelussa tai autenttisen materiaalin pedagogisoinnissa tärkeä: tulkkauksen ja erilaisten tulkkaustilanteiden tuntemus mahdollistaa erilaisten todentuntuisten elementtien rakentamisen opetustilanteisiin opiskelijoiden taidot huomioivalla tavalla.

2.1 Opetustilan vaihto

Ensimmäisenä toden tuntua lisäävänä keinona käsiteltiin opetustilan vaihtoa. Monet osallistujista kokivat, että muu kuin tavanomainen opetustila aktivoi ja motivoi opiskelijoita. Oppiminen syvenee, kun tulkkiohjelmaa joutuu soveltamaan tutussa ympäristössä oppimiaan taitoja uudessa ympäristössä: etsimään luokassa oppimansa toiminnot uudeltaisista laitteista tai asemoimaan itsensä vieraassa salissa kuiskaustulkkinä puhujan ja kuulijoihin nähden järkevällä tavalla.

On hyvä, jos opetuksessa vierailaan oikeassa konferenssitilassa, niin että jokainen opiskelija pääsee puhujana tutustumaan tilan mittasuhteisiin. Kaikki opetuksessa järjestetty konkreettinen perehdytys aitoihin tulkkaustilanteisiin auttaa tulkkiopiskelijaa myöhemmin, kun hän valmistautuu oikeisiin toimeksiantoihin.

Opiskelijoiden on hyvä tutustua myös ei-ideaaleihin tulkkaustilanteisiin: tulkkikopeista ei välttämättä näe kaikkia osallistujia, aina ei kanaviakaan ehkä ole tarpeeksi. Kun tekniikka ei toimi, tulkille aiheutuu ylimääräistä stressiä. On hyvä, että ongelmatilanteita käsitellään myös opetuksessa ja toisaalta ylimääräisillä stressitekijöillä voidaan tarkoituksella nostaa harjoituksen vaikeustasoa ja edistää oppimista tarkkaavaisuuden ohjailun, selviytymisstrategioiden ja ongelmanratkaisukyvyyn alueella, sitten kun tulkkauksen perusvalmiudet alkavat olla hallinnassa ja automatisoituneita.

Resurssit eivät aina riitä vierailujen järjestämiseen, mutta eräs itse ammattitulkkinä toimiva kouluttaja on valokuvannut aitoja tulkkauskooppia ja niiden avulla lisännyt opiskelijoiden autenttisten olosuhteiden tuntemusta.

2.2 Kuuntelijat ja suoritusten taltiointi

Hyvää motivaatiotasoa ja riittävää suorituspainetta harjoituksissa pitää parhaiten yllä se, että tulkkiopiskelijan suoritusta kuunnellaan – joko suoraan tai viiveellä. Isoissa ja etenkin monikielisissä opetusryhmissä opettajan lisäksi kuulijoina ja palautteen antajina voidaan käyttää toisia opiskelijoita, joita voidaan myös ohjeistaa kiinnittämään huomiota tiettyihin kyseisen harjoituksen oppimistavoitteena oleviin seikkoihin.

Suoritusten kuunteluun tarjoutuu useita mahdollisuuksia, jos ne taltioidaan. Nauhoittaminen tai videointi on erinomainen ja usein helposti toteutettava keino nostaa harjoituksen motivaatio- ja suoritustasoa, varsinkin jos tallenteet myös käydään jälkikäteen tavalta tai toisella läpi. Yksi tapa on, että toinen opiskelija kirjoittaa nauhoitetun tulkkauksen perusteella muistion tai tiivistelmän puhujan esittämistä ajatuksista. Yleisin tapa käyttää nauhoituksia on se, että tulkkiopiskelija kuuntelee itse nauhansa. Tavoitteena on, että näin kyky arvioida omaa suoritusta lisääntyy. Kuuntelun hyödyllisyys lisääntyy, jos opiskelijaa pyydetään kiinnittämään huomiota ja arvioimaan opetustavoitteen mukaista osatekijää, kuten lauseiden loppuunsaattamista, intonaation luontevuutta tai epäröintiä. Tehokas, mutta työläs tapa nauhoitteiden hyödyntämiseen on litterointi ja litteroidun suoritusten analysointi opettajan antamien ohjeiden mukaan, kuten että poisjätöt, lisäykset, ajatuksen vääristymiset ja sujuvat ja tarkat suoriutumisen jaksot merkitään eri väreillä.

Vielä parempi keino lisätä toden tuntua ja sitä kautta suorituspainetta on tuoda harjoitustilanteeseen vieraita kuulijoita, jotka ovat tulkeille aitoa yleisöä. Yksi kielestä riippumattoman opetuksen etu on se, että monella opetuskielellä samanaikaisesti operoivassa opetusryhmässä kaikki osallistujat eivät ymmärrä toisiaan ilman tulkkausta, ja näin tulkkauksille on harjoituksissa oikeita tarvitsijoita. Tämä sekä nostaa tulkkien motivaatiotasoa että antaa tulkkauksen opiskelijoille omakohtaista kokemusta tulkkauksen asi-

akkaana. Tulkkauksen käyttäjänä saadut oivallukset siitä, millaiset asiat vaikeuttavat tai helpottavat tulkkauksen seuraamista ja viestin ymmärtämistä, voivat edistää oman tulkkaustaidon kehittymistä tai vahvistaa opetuksessa teoreettisesti annetun tiedon omaksumista.

2.3 Holistiset ja simuloitujen harjoitukset

Harjoituksen todentuntuisuutta voidaan lisätä käyttämällä aidoista tulkkaustilanteista saatua materiaalia. Autenttista puhemateriaalia opetustilanteissa käytettäväksi löytyy nykyään varsin runsaasti. Internet on mullistanut materiaalin tarjonnan (erilaisista harjoituspuheiden lähteistä mm. Gile 2005: 135–137), jolloin aina tärkeämmäksi on tullut opetuksen tavoitteisiin ja opiskelijoiden taitoihin nähden sopivan materiaalin löytäminen tai sopivaksi muokkaaminen.

Opetuksessa voidaan myös pyrkiä simuloimaan jotakin tosielämän viestintätilannetta, kuten jotakin kokoustyyppiä tai seminaaria, jossa useat puhujat käsittelevät samaa aihetta. Tällaisissa tilanteissa harjoitusten kesto muodostuu usein tavallista harjoitusta pidemmäksi, samalla kun myös jännitystaso pysyy pitkään korkeampana, mikä kasvattaa kestävyyttä. Tulkkiopiskelija joutuu harjoittelemaan omien voimavarojensa jakamista ja usein myös ylittämään jaksamisensa rajat.

Kouluttaja- ja opiskelijavoimin pidetyt harjoitusseminaarit ovat monilla tulkkipurseilla tärkeitä kulminaatiopisteitä: monipuolisimmillaan opiskelijat valmistautuvat seminaarin teemaan ensin yleisesti ja loppuvaiheessa saatuihin kirjallisiin puheisiin yksityiskohtaisesti, tulkkaavat, toimivat tulkkitiimin jäsenenä ja vuorottelevat päätulkkina, valmistelevat seminaariin oman puheenvuoronsa, antavat muille tulkeille ennakkotietoa omasta esityksestään, kuuntelevat toisten tulkkausta, osallistuvat sen avulla keskusteluun ja antavat siitä palautetta. Oppimista tapahtuu samanaikaisesti hyvin monella taitoalueella ja parhaimmillaan harjoitteluun muodostuu tositilannetta muistuttava **flow**-ilmiö: oman suorituksen tarkkailun sijasta tulkkiopiskelija keskittyy tehtäväänsä viestin välittäjänä ja saa tehtävän todenmukaisuudesta uusia voimavaroja käyttöönsä. On tärkeätä, että harjoitustilanteissa vaihdellaan työnjakoa niin, että opiskelijat joutuvat tekemään yhteistyötä mahdollisimman monien koppikavereiden kanssa.

Viimeaikaiset tutkimukset auttavat ymmärtämään, miksi harjoitusseminaarit koetaan niin antoisina. *Effort*-mallissaan Gile erottaa tulkkauksen eri osatoimintojen **koordinoinnin** omaksi osatoiminnokseen (Gile 1995: 1997). Laajassa oppimisstrategioita koskevassa tutkimuksessa monimutkaisen taidon omaksumisen koordinoitua nimitetään **tarkkaavaisuuden säätelyksi** (Gopher 1992). Tosielämän monimutkaisia tilanteita simuloivissa harjoituksissa tulkkiopiskelija pääsee harjoituttamaan tätä osaamisaluetta.

Jos harjoitukseen saadaan ulkopuolisia asiantuntijapuhujia, esimerkiksi yliopiston muilta laitoksilta tai ministeriöistä, puheet voidaan tallentaa ja käyttää uudelleen myöhemmissä harjoituksissa. Harjoituspuheiden tallentaminen ja käyttö opiskelijoiden itseopiskeluma-

terialina tai myöhemminä vuosina opetuksessa ovat myös erinomainen tapa hyödyntää resursseja. Tulkkiopettajat voivat puhujien rekrytoinnissa hyödyntää myös omaa laajaa asiantuntijaverkostoaan.

Yksi tapa luoda opiskelijoille aivan autenttisia tulkkaustilanteita on tarjota tulkkiopiskelijoita harjoittelemaan tulkkausta muihin opetustilanteisiin, esim. biologian opiskelijoiden kenttäretkelle tai kansainvälisiä vieraita opastamaan. Kokemuksesta tiedettiin, että kaikkiiin hyviin ideoihin ei aina saada lupaa, mutta onnistuessaan tilanne voi olla molemmiin puolin palkitseva. Opetustilanteissa tarjottuun tulkkaukseen ei yleensä liity hankalia ammattieettisiä ongelmia, ja toisaalta, ammattietiikan sisältöjen omaksuminen nimenomaan aitoja tilannetekijöitä pohtimalla on hyvin hedelmällistä. Omalla laitoksella järjestetyt seminaarit tarjoavat mahdollisuuden aitoon tulkkausharjoitukseen, jossa myös ammattieettiset näkökohdat voidaan ottaa osaksi harjoitusta.

Hyvin lähellä täysin aitoa tulkkausta on ns. mykkäkoppiharjoittelu, jossa tulkkiopiskelija voi harjoitella aivan aidossa tulkkaustilanteessa, mutta hänen suorituksensa ei ole yleisön, vaan pelkästään kouluttajan kuunneltavissa ja kommentoitavissa. Harjoituksen hyödyllisyys kasvaa, jos suoritukset nauhoitetaan, ja niihin voidaan palata. Tämä on erittäin hyödyllinen ja antoisa harjoituksen muoto, mutta valitettavan harvoin järjestettävissä.

Opiskelijatyön tarjoaminen oikeille asiakkaille harjoittelijahintaan koettiin ammattietiikan kannalta hyvin ongelmalliseksi. Oppilaitosten välillä on eroja siinä, miten oikeiden toimeksiantojen vastaanottamiseen suhtaudutaan. Hyödyllisenä nähtiin vaihtoehdot, joissa opiskelijat pääsevät kuulemaan oikeita tulkkeja, vaikkapa omia kouluttajiaan, aidoissa työtilanteissa, tai vaikkapa vain pohtimaan tulkkauksen onnistumisen reunaehdot oikeassa seminaarissa, jossa ei ole tulkkausta. Jos tehtävä on osaamistasoon nähden sopivan vaikea, tulkkaustehtävä voidaan joskus integroida opetukseen. Esimerkiksi yksi opiskelija ottaa hoitaakseen aidon konsekutiivitulkkauksen, koko opetusryhmä valmistautuu tehtävään kouluttajan johdolla, itse tilanteessa kouluttaja toimii tarvittaessa tautukena ja muut seuraavat tilannetta. Sopivia tilaisuuksia tarjoutuu valitettavan harvoin.

Siirryttäessä koulutuksesta työelämään kouluttajien antama henkilökohtainen suositus voi edistää vastavalmistuneiden tulkkiopiskelijoiden työllistymistä. Ihanteellisessa tapauksessa tuoreet tulkit pääsevät ensimmäisiin työtehtäviinsä kokeneen tulkin, ehkä oman kouluttajansa, työparina.

3 Opiskelijoita aktivoiva opetus

Toisessa pienryhmässä käsiteltiin opiskelijoita aktivoivia opetusmetodeja. Ajanpuutteen vuoksi pienryhmän keskusteluista ehdittiin kirjata ylös vain joitakin hyväksi havaittuja keinoja, joita voidaan soveltaa opetuksessa hyvin monella tavalla.

3.1 Koko opiskelijaryhmän aktivointi

Harjoitustilanteesta saadaan koko opiskelijaryhmää mahdollisimman monipuolisesti aktivoiva, kun kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus valmistautua aihepiiriin tai harjoituspuheeseen etukäteen, vaikka kunkin harjoituspuheen tulkkaa vain osa opiskelijoista. Jos valmistautumismahdollisuutta ei ole ollut, ennen harjoituksen alkua voidaan pitää ns. aivoriihi: kouluttaja kertoo harjoituspuheen aiheen, opiskelijat aktivoivat ennakkotietonsa palauttamalla kollektiivisesti työskennellen nopeasti mieleensä teemaan liittyvät keskeiset käsitteet kaikilla harjoituksessa tarvittavilla kielillä. Tämä kehittää ennakkointikykyä ja nopeuttaa vastineiden mieleen palauttamista harjoituksen aikana.

Harjoituksen hyötyä voidaan kasvattaa sillä, että kaksi opiskelijaa tulkkaa saman harjoituksen. Viittomakielen tulkkiopetuksessa tämä tarkoittaa sitä, että toinen tulkkaa puheeksi, toinen viittomakielelle. Puhuttujen kielten konsekutiivitulkkaharjoituksessa toinen tulkkaa ensin toisen odottaessa luokan ulkopuolella tai, jos kyseessä on monikielinen harjoitus, toinen tulkkaa kohdekielelle 1, toinen kohdekielelle 2. Suoritusten jälkeen muut opiskelijat osallistuvat tulkkauksen arviointiin. Jos oppimisilmapiiri on kannustava ja avoin ja harjoitukselle on asetettu selkeät oppimistavoitteet, interaktiivinen palautekeskustelu, jossa käytetään sekä itse- että vertaisarviointia kouluttajan antaman palautteen rinnalla, on kaikille osallistujille antoisa.

Muita keinoja koko ryhmän aktivointiin tarjoavat erilaiset viestin ketjuttamisen keinot. Esimerkiksi yksi opiskelija poistuu luokasta alkuperäisen puheen ajaksi, tulee kuuntelemaan tulkkauksen ja tekee oman tulkkauksensa tai muistiharjoituksensa tulkkauksuorituksesta. Ketjuttaminen korostaa viestin tarkkuuden merkitystä. Pidempi harjoituspuhe voidaan tehdä useassa osassa, niin että tulkki vaihtuu. Kokonaisviestin hahmottamista ja muistamista edesauttaa kertautuva ketjutusharjoitus, jossa ensimmäinen opiskelija tulkkaa puheesta osan 1, toinen osat 1 ja 2 ja viimeinen kertoo alusta loppuun koko tarinan: kun alkuosa näin kerrataan, muistaminen ja kokonaisviestin hahmottaminen helpottuvat, ja viimeinen tulkki pystyy tulkkamaan huomattavasti pidemmän kokonaisuuden kuin mihin hän olisi muulla tavalla toimien pystynyt.

3.2 Useiden oppimistavoitteiden yhdistäminen

Pienryhmässä saatiin esimerkki viittomakielen koulutuksessa toteutetusta kokeilusta, jossa kolmea opetusaihetta (suomi, viittomakieli ja tulkkkaus) opetettiin samalla kertaa, ja samanaikaisesti tulivat suoritetuiksi kaksi erillistä kurssia. Opiskelijat olivat alkuun suhtautuneet kokeiluun epäilevästi, mutta antoivat kurssin jälkeen siitä myönteistä palautetta. Tilanteessa oli kustakin opetusaiheesta mukana yksi opettaja, joka kommentoi suorituksia oman opetusalsansa näkökulmasta.

Myös muissa oppilaitoksissa on saatu hyviä kokemuksia eri oppimistavoitteiden integroinnista. Edellä kuvatut harjoitusseminaarit ovat tästä hyvä esimerkki. Myös asiapitoisten oppisisältöjen omaksumisessa, kuten kansainvälisiin järjestöihin perehdyttäessä, on sovellettu tutkivan oppimisen menetelmiä: opiskelijat valitsevat aihepiirin, johon pereh-

tyvät itsenäisesti ja jonka esittelevät kirjallisesti ja suullisesti toisille opiskelijoille. Suulliset esitykset voidaan myös tulkata, jolloin opittuja asiasisältöjä käytetään aktiivisesti, mikä edesauttaa tietojen muistiin painumista.

4 Yhteenveto

Myönteisesti ajatellen voidaan myös todeta, että vaikka uusia käytänteitä olisikin lähdetty kehittämään kustannustehokkuuden saavuttamiseksi, onnistuneimmat uudistukset ovat samalla olleet opetuksen laadun kannalta mielekkäitä. Näin on tapahtunut silloin, jos opetuskäytänteisiin on sovellettu tulkkaustutkimuksen ja kasvatustieteiden uusia näkemyksiä. Hyviksi on koettu sellaiset käytänteet, joissa opiskelijoita on aktivoitu, heidän oppimisprosessiaan on jaoteltu osatavoitteisiin ja heidän suorituksiaan on arvioitu nimenomaan asetettuihin tavoitteisiin nähden. Useiden oppimistavoitteiden yhdistäminen on monipuolistanut ja syventänyt oppimisen prosessia. Samalla opetustilanteiden dynamiikka on muuttunut interaktiivisemmaksi ja opettajan rooli prosessia ohjaavan valmentajan suuntaan.

Kääntämistä ja tulkkausta koskevassa kirjallisuudessa konkreettista opetustyötä käsitellään vielä melko vähän. Gonzáles Daviesin kääntämisen opetukseen esittämät viisi keinoa, joilla usein keinotekoisesti koettua opetustilannetta voidaan optimoida ts. viedä lähemmäs aidossa työtilanteessa tapahtuvaa oppimista, soveltuvat yhtä lailla tulkkauskäytännön opetukseen:

- 1) luokkatilanteesta muokataan keskustelufoorumi ja työpaja
- 2) käynnistetään projekteja, joissa muodostuu kontakteja ulkopuoliseen maailmaan
- 3) opetus suunnitellaan tähtäämään ennalta asetettuihin oppimistavoitteisiin
- 4) luodaan oppimista edistävä ilmapiiri, jossa kunnioitetaan erilaisia oppimistyyylejä
- 5) opetukseen sisällytetään mahdollisimman paljon tosielämän tilanteita, niin että opiskelijat pääsevät ”elämään”, vaikka vähänkin, professionaalissa maailmassa. (Gonzáles Davies 2005: 71).

Ehdotukset ovat pitkälti samansuuntaisia kuin työpajassa esille tulleet hyvät opetuskäytännöt. Työpajan keskustelujen perusteella vaikuttikin siltä, että monissa oppilaitoksissa tieteelliset tulokset ovat hyvinkin jo alkaneet vaikuttaa opetuksen arkeen. Nyt olisi kiinnostavaa saada lisää systemaattisia kuvauksia opetusmetodeista ja tutkimusta eri menetelmien vaikutuksesta oppimiseen.

Lähteet

de Groot, Annette M.B. 2000. A Complex-skill Approach to Translation and Interpreting. Teoksessa: Sonja Tirkkonen-Condit & Riitta Jääskeläinen (toim.) *Tapping and Mapping the Processes of Translation and Interpreting. Outlooks on Empirical Research*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 53–68.

Dodds, John M., David M. Katan, Hanne Aarup, Angela Gringiani, Alessandra Riccardi, Nancy Schweda Nicholson & Sergio Viaggio 1997. The Interaction between Research and Training. Teoksessa: Gambier, Yves, Daniel Gile & Christopher Taylor (toim.) *Conference Interpreting: Current Trends in Research*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 89–107.

Gile, Daniel 1995. *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Gile, Daniel 1997. Conference Interpreting as a Cognitive Management Problem. Teoksessa: Franz Pöchhacker & Miriam Schlesinger (toim.) *The Interpreting Studies Reader*. London/New York: Routledge, 163–176.

Gile, Daniel 2005. Teaching Conference Interpreting. A Contribution. Teoksessa: Martha Tennent (toim.) *Training for the New Millenium*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 127–151.

Gonzáles Davies, María 2005. Minding the Process, Improving the Product. Alternatives to Traditional Translator Training. Teoksessa: Martha Tennent (toim.) *Training for the New Millenium*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 67–82.

Gopher, Daniel 1992. The Skill of Attention Control: Acquisition and Execution of Attention Strategies. Teoksessa: David E. Meyer & Sylvan Kornblum (toim.) *Synergies in Experimental Psychology, Artificial Intelligence, and Cognitive Neuroscience*, Cambridge Mass: MIT Press, 299–322.

Pöchhacker, Franz 2004. *Introducing Interpreting Studies*. London: Routledge.

Turpeinen, Tutta 2008. Ylikielinen tulkkauksen opetus Savonlinnassa. Esitelmä. *VI Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumi*, Turku 11.–12.4.2008.